

**Toimintaohjeita
vaara-
ja
onnettomuustilanteisiin**

Sisällys

Toimintaohjeita vaara ja onnettomuustilanteisiin	3
Yleistä	3
Jokainen voi joutua johtamaan vaaratilanteessa	3
Tilannearvio	3
Tilannearvion tekeminen:.....	3
Hätäilmoituksen soittaminen	3
Toiminta tulipalossa	4
Sisälle suojautumisen ohjeet	4
Vaara- ja hätätilanteissa viranomaiset varoittavat väestöä yleisellä vaaramerkillä ja viranomaistiedotteilla.....	4
Sisälle suojautuminen vakavan väkivallan teon tai uhan vuoksi	5
Väkivalta ja väkivallalla uhkaaminen	6
Tapaturman sattuessa	7
Kemikaaliturvallisuus.....	8
Tapaturmavakuutukset	8
Työsuojelu	8
Lähteet:.....	8

Toimintaohjeita vaara ja onnettomuustilanteisiin

Yleistä

Jokainen voi joutua johtamaan vaaratilanteessa

Kun hälytys tai tieto vakavasta uhkatilanteesta saavuttaa, voi kuka tahansa olla yksi potentiaalisista tilannetta johtavista ja tilanteen ehdoilla päätöksiä tekevästä. Tässä tilanteessa opiskelijat todennäköisesti turvaavat kurssinpitäjään. Jos mahdollisuudet ovat vähissä, astuu kuvaan paniikki.

Hätätilanteessa johtaminen siirtyy viranomaisille, poliisille ja pelastushenkilöstölle heidän saavuttuaan paikalle ja otettuaan tilanteen haltuunsa. Tähän voi kestää useita kymmeniä minutteja, pahimmillaan tunteja.

Viranomaisten saapumiseen asti kuka tahansa opettaja tai kurssin opiskelija voi joutua johtamaan tilannetta ja senhetkisen tiedon perusteella tekemään päätöksiä toimenpiteistä, jakamaan tehtäviä muille ja valvomaan niiden toteutumista.

Tilannearvio

Hätätilanteessa päätökset joudutaan usein tekemään vähäisen tiedon turvin ja nopeasti ilman mahdollisuutta harkintaan. Vaikka toimintaa helpottaisi mahdollinen yhteys hälytyskeskukseen, voi tilanne olla sielläkin hajanainen, epäselvä ja ristiriitaisiin tietoihin perustuva. On todennäköistä, että hätäkeskuksen arvio tilanteen alussa esimerkiksi siitä, onko suojauduttava luokkatilaan vai pyrittävä ulos, on huonompi kuin paikalla olevan ilmoittajan arvio. Hätäkeskuksessa ei myöskään tunneta tapahtumapaikan pohjakarttaa, jotta sieltä käsin voitaisiin arvioida suojautumista juuri kyseisessä tilassa. Paikalla olevat yksittäiset ihmiset voivat olla johtamassa muita turvaan ja tekemässä päätöksiä yksin.

Tilannearvion tekeminen:

- Mitä on tapahtunut? Miksi?
- Mitä tapahtuu seuraavaksi?
- Mitä seuraavista tapahtumista voi seurata?
- Ketkä ovat osallisia tapahtumaan?
- Onko paikka turvallinen? Jos ei, kuinka päästään turvaan?
- Ovatko muualla olevat turvassa? Jos eivät, voinko olla avuksi vaarantamatta omaa turvallisuuttani?

Hätäilmoituksen soittaminen

Hätänumeroon **112** tulee soittaa aina kiireellisissä, todellisissa hätätilanteissa hengen, terveyden, omaisuuden tai ympäristön ollessa uhattuna tai vaarassa, tai jos on syytä epäillä näin olevan.

Kun soitat hätänumeroon 112:

- 1. vastaa kysymyksiin**
- 2. toimi annettujen ohjeiden mukaisesti**
- 3. lopeta puhelu vasta, kun saat luvan**

Toiminta tulipalossa

Palavasta huoneesta on itse pystyttävä poistumaan nopeasti - viimeistään 2-3 minuutin kuluttua palon havaitsemisesta

Poistu ulos

Sulje ovet perässäsi poistuessasi rakennuksesta

Auta muitakin poistumaan

Voit yrittää sammuttaa tulenalun sammutuspeitteellä tai käsisammuttimella, mikäli mahdollista - älä kuitenkaan vaaranna omaa tai muiden ihmisten turvallisuutta

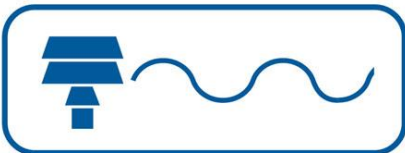
Tarvittaessa konttaa tai ryömi, lattianrajassa savua ja lämpöä on vähiten

Soita 112 turvallisesta paikasta

Opasta palokunta paikalle

Poistuessasi käytä rappuja, hissiin voit jäädä loukkuun

Sisälle suojautumisen ohjeet

Vaara- ja hätätilanteissa viranomaiset varoittavat väestöä yleisellä vaaramerkillä ja viranomaistiedotteilla.

Yleinen vaaramerkki on minuutin pituinen nouseva ja laskeva äänimerkki, joka kuuluu väestöhälyttimien välityksellä ja varoittaa ulkona olevaa väestöä uhkaavasta, välittömästä vaarasta. Suojautuminen sisätiloihin ja ohjeiden mukainen toiminta vaaratilanteessa on ensimmäinen ja yleensä riittävä suojautumiskeino.

Esimerkkejä tilanteista, joissa vaaramerkki annetaan:

- suuret tulipalot, joissa syntyy runsaasti myrkyllistä savua
- kaasuvaara, kun esim. tiellä on tapahtunut vaarallisten aineiden onnettomuus
- säteilyvaara, esim. ydinvoimalaonnettomuus
- muut tilanteet, joissa väestöön kohdistuu välitön uhka

Toimi näin kuultuasi yleisen vaaramerkin:

- Siirry sisälle. Pysy sisällä.
- Sulje ovet, ikkunat, tuuletusaukot ja ilmanvaihto.
- Avaa radio, TV, internet ja odota rauhallisesti ohjeita.
- Vältä puhelimen käyttöä etteivät linjat tukkeudu.
- Älä poistu alueelta ilman viranomaisten kehotusta ettet joutuisi vaaraan matkalla.

Sisälle suojautuminen vakavan väkivallan teon tai uhan vuoksi

Sisälle suojautumisessa väkivallan uhan vuoksi voidaan käyttää kahta eritasoista sisälle suojautumista riippuen uhan laadusta. Paikalliset olosuhteet ratkaisevat viime kädessä suojautumistavan. Valmiita jokaiseen tilanteeseen sopivia ohjeita ei voi antaa, vaan tehtävät ratkaisut liittyvät aina tapahtumapaikkaan ja uhan luonteeseen. Esimerkiksi lasiseinäiseen tilaan ei ymmärrettävästi kannata suojautua, vaan opiskelijat on ohjattava turvallisempaan paikkaan. Evakuoitumis- ja suojautumisvaihtoehtoja punnittaessa ratkaisuun vaikuttavat väkivaltatilanteissa seuraavat asiat:

Tilan rakenne:

- Vahvat umpiseinät?
- Läpinäkyvää lasia?
- Oven vahvuus?
- Oven lukitus?
- Mahdollisuus siirtää raskaita tavaroita oven eteen?

Tilan sijainti:

- Poistumisreitti on lähellä ja nähtävissä tilan ovelta ja turvallinen.
- Poistumisreitti on pitkä ja vaikeakulkuinen ja mahdollisesti hyvin vaarallinen.

Ensimmäisen asteen sisälle suojautuminen

Ensimmäisen asteen sisälle suojautumisessa syynä voi olla uhkatilanne oppilaitoksen sisällä tai lähialueella. Kyseessä voi olla myös uhkaus, jonka sisältö ja vakavuus eivät ole ratkaisua tehtäessä täysin tiedossa.

Toimenpiteet:

- Varmista, että opiston käytävillä ja piha-alueilla oleskelevat henkilöt käskytetään sisätiloihin.
- Varmista, että opetustilassa ovet ovat lukittuina.
- Varmista, että joku henkilökunnasta lukitsee ulko-ovet.
- Jää odottamaan lisätietoja siltä viranomaistaholta, joka johtaa tilannetta.

Toisen asteen sisälle suojautuminen

Toisen asteen sisälle suojautumisessa syynä voi olla **uhkatilanne** oppilaitoksen sisätiloissa tai lähialueella.

Toimenpiteet:

- Varmista, että tilan ovet ovat lukittuina.
- Sammuta valot tilasta ja sulje verhot.
- Huolehdi, että tilassa olevat henkilöt sammuttavat matkapuhelimensa.
- Opettajan tai muun tilanteen johtajan matkapuhelin (työpuhelin) on päällä.
- Huolehdi mahdollisten esteiden kasaamisesta opetustilan oven eteen.
- Varmista, että tilassa olevat pysyvät matalina lattialla

Väkivalta ja väkivallalla uhkaaminen

Väkivalta on toimintaa, joka voi vakavasti vahingoittaa toista henkilöä, esimerkiksi lyöminen, potkiminen, kuristaminen tai teräsein / muiden kiellettyjen välineiden avulla tapahtuva vahingoittaminen. Väkivaltilanteesta ilmoitetaan välittömästi apulaisrehtorille.

Väkivallalla uhkaamisella tarkoitetaan tilannetta, jossa uhataan tehdä toiselle tai hänen läheisilleen väkivaltaa joko välittömästi tai tulevaisuudessa. Tähän voi liittyä uhkaaminen jollain esineellä. Suullinen uhkaus on asianomistajarikos, josta voi joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen. Myös seksuaalinen väkivalta tai ahdistelu täyttää väkivallan tunnusmerkit.

Toimintamalli rikostilanteessa:

- kartoitetaan tilanne, tapahtuma ja asianosaiset varmistetaan ihmisten turvallisuus, tarvittaessa pyydetään apua (yleinen hätänumero 112)
- selvitetään asianosaisten kanssa tapahtumien kulku ja tehdään muistio
- tiedotetaan asiasta asianomaisten kotiin, ryhmänohjaajalle ja oppilaitoksen johdolle.

Poliisille tärkeitä tietoja rikostapauksissa ovat:

- tarkka tapahtuma-aika ja -paikka
- onko tekijä paikalla vai poistunut
- tekijän nimi, jos se on tiedossa
- tekijän tuntomerkit (ikä, pituus, vartalo, kasvot, silmät, hampaat, puhe, kädet, liikkuminen jne.)
- suunta, johon tekijä liikkui sekä liikkumistapa
- tekijän vaarallisuus (aseistautuminen, mielentila, uhkaukset, alkoholin ja huumeiden käyttö)
- ajoneuvon rekisterinumero ja muut tuntomerkit (merkki, malli, väri, erityistuntomerkit).

Toimintamalli väkivaltatilanteessa:

- pyritään rauhoittamaan tilanne
- pyritään rauhoittamaan väkivaltainen henkilö
- rauhoitetaan tilanteessa olevat opiskelijat
- kutsutaan apua mahdollisimman pian (lähin mahdollinen työoveri, vakavassa tapauksessa poliisi)
- välitetään tieto tapahtuneesta koulun johdolle mahdollisimman pian.

Jos tapahtumassa on syntynyt vammoja tai niitä on voinut sattua, niin opiskelija(t) ohjataan lääkäriin, joka arvioi tilanteen. Kyydit terveyskeskukseen tai aluesairaalaan tehdään taksilla / ambulanssilla.

Jos väkivallan kohteena on alle 15-vuotias, lieväkin pahoinpitely on virallisen syyttäjän alainen rikos. Mikäli väkivallan tekijä kuuluu oppilaitoksen henkilökuntaan, rehtorin on puututtava asiaan välittömästi. Henkilökunnan jäsenen syyllistyessä väkivaltaan, paikalle kutsutaan aina poliisi. Tapahtuman kulku selvitetään haastattelemalla kaikkia asianosaisia. Myös vanhempien näkemyksiä on kuultava. Työntekijän mahdollisuus jatkaa tehtävissään selvitetään tapauskohtaisesti

Tapaturman sattuessa

Opisto järjestää vuosittain ensiapukursseja EA1 ja hätäensiapu. Kurssi ovat maksuttomia opiston opettajille. Seuraa siis kurssitarjontaa.

Ei herätettävissä olevalle, normaalisti hengittävälle henkilölle annettava ensiapu

Ei herätettävissä oleva (reagoimaton), normaalisti hengittävä autettava käännetään aina kylkiasentoon hengityksen turvaamiseksi. Tällöin mahdollinen oksennus valuu ulos suusta. Avoimen hengitystien varmistaminen on ensisijaista. Tämä koskee myös autettavaa, jonka epäillään olevan vammautunut (vammapotilas). Autettavaa tulee tarkkailla jatkuvasti ja varmistua siitä, että hän hengittää.

Aivoverenkiertohäiriön (AVH) tunnistaminen

Äkillisesti kehittyvät aivoverenkiertohäiriön oireet on tunnistettava nopeasti. Oireet ovat: lihaskivertaus, joka näkyy mm. suupielen ”roikkumisena”, käsien toimintakyvyn heikkeneminen, joka ilmenee käsien puristusvoiman erilaisuutena sekä puheen tuottamisen vaikeutena.

Avustaminen astmalääkkeen ottamisessa

Autettavaa voidaan avustaa hänen oman astmalääkkeensä ottamisessa.

Verensokerin lasku eli hypoglykemia

Verensokerin laskun aiheuttamiin oireisiin annetaan tajuissaan olevalle autettavalle glukoositabletteja, tai sokeripitoista syötävää tai juotavaa (4–8 glukoosi- tai sokeripalaa). Mikäli hän menee tajuttomaksi (on jo tajuton) hänet asetetaan hänet kylkiasentoon. Tajuttomalle ei laiteta suuhun mitään.

Kemikaalien aiheuttama silmävamma

Vaurioitunutta silmää huuhdellaan runsaalla vedellä tai silmähuuhteella (ensiapukaappi) riittävän pitkä aika (vähintään 15 min.) ja tarvittaessa huuhtelua jatketaan kuljetuksen aikana.

Verenvuodon tyrehtyttäminen

Ulkoisessa verenvuodossa vuotokohtaa painetaan verenvuodon tyrehtyttämiseksi. Jatkotoimenpiteenä vuodon tyrehtyttämiseen voidaan käyttää sidosta. Raajan kohottamisesta ei ole osoitettu olevan hyötyä. Valtimorunkojen painamista ei suositella. Pieniin haavoihin tai ruhjeisiin voi tehdä kylmähoito.

Raajan virheasennon korjaaminen murtumissa, lastoitus

Tue murtuma liikkumattomaksi siihen asentoon, missä se on tai muutoin kivuttomimpaan asentoon. Näin estetään lisävammoja, vähennetään kipua ja mahdollistetaan turvallinen siirto.

Pehmytkudosvamma (venähdys, nyrjähdys ym.)

Pehmytkudosvammojen kohdalla ensiapuna toimii ”kompressio, koho, kylmä” -ohje eli KKK-ohje tai kolmen K:n ohje. Tällöin vammakohtaa puristetaan välittömästi, vammautunut raaja asetetaan koholle ja vamma pyritään kylmentämään esimerkiksi kylmäpakkauksella tai jääpalapussilla. Kun sisäinen verenvuoto vamma-alueella jää tällä tavoin vähäiseksi, vamma paranee nopeammin.

Lievä pään vamma (aivotärähdys)

Pään vammoissa on aina huomioitava aivotärähdyksen mahdollisuus. Selvitetään herääkö autettava, puhuuko hän ja hengittääkö normaalisti, onko pään vamma havaittavissa?

Palovammojen viilentäminen

Palovammojen oikea ensiapu on tärkeää niiden parantumiselle. Palovamman viilentäminen on laajalti käytössä, vaikka siitä on vähän luotettavaa näyttöä. Myös suositeltavimmasta viilennyksensuunnitelmasta, lämpötilasta tai viilennyksen kestosta ei ole näyttöä. Kuitenkin suositellaan, että aktiivinen viilennys aloitetaan mahdollisimman nopeasti haalealla vedellä tai viilentävillä apuaineilla. Pa-

lovammoja viilennetään 10 minuutin ajan. Laajojen palovammojen ja lapsien kohdalla on huomiotava hypotermiariski (alijäähtyminen). Viilennetty palovamma suojataan tarvittaessa puhtaalla, löysällä sidoksella

Irronnut hammas

Suositellaan että irronnut hammas pitää laittaa välittömästi takaisin paikalleen. Irronnut hammas pyritään asettamaan takaisin hammaskuoppaan ja hakeudutaan välittömästi hammaslääkäriin. Mikäli irronneen hampaan asettaminen kuoppaansa ei onnistu, voidaan se kuljettaa nesteessä kuten maidossa (hammas ei saa kuivua).

Kouristus

Autettavan kouristaessa tarkistetaan ja turvataan hengitys. Suuhun ei saa laittaa mitään, päätä suojataan. Kouristusten helpottaessa varmistetaan, että autettava hengittää normaalisti ja hänet käännetään kylkiasentoon. Tilanteen mukaan soitetaan 112. Tilanteessa tulee aina muistaa sydänpysähdyksen mahdollisuus. Sydänpysähdyksen alussa autettavalla voi esiintyä lyhytkestoista jäykistelyä (kouristelua), joka voidaan sekoittaa kouristuskohtaukseen

Kemikaaliturvallisuus

Niissä tiloissa, joissa opetuksen yhteydessä käytetään kemikaaleja (taideluokat), kemikaalikortit ja käyttöturvallisuustiedotteet löytyvät omasta kansiosista. Tutustu käyttöturvallisuustiedotteisiin.

Tapaturmavakuutukset

Tapaturmiin liittyvät erilliset tapaturmavakuutusohjeet löytyvät Opettajan oppaasta kohdasta Opiskelijoiden tapaturmavakuutus ja Henkilöstön tapaturmavakuutus.

Työsuojelu

Työsuojeluun liittyvät ajantasaiset asiakirjat ovat luettavissa opiston toimistolla. Asiakirjat on sijoitettu SASKY koulutuskuntayhtymän Intranettiin.

Lähteet:

Suomen Punain Risti, Ensiapuohjeet 2015, painotalo Plus Digital 2016

Korkeakoulun turvallisuuskäsikirja – vakavien henkilöriskien hallinta, Laurea-ammattikorkeakoulu Edita Prima Oy, Helsinki 2010

Turvallisuuden edistäminen oppilaitoksissa Seurantaryhmän loppuraportti Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:8

Kriisisuunnitelma, Sastamalan oppilaitokset 2016

WWW sivut

Pirkanmaan pelastuslaitos <http://www.pirkanmaanpelastuslaitos.fi/>

Hätäkeskuslaitos <http://www.112.fi/>